

Előfizetési díj

Vidékre postán vagy helyben házhoz hordva:

Egész évre	12 frt.
Félévre	6 „
Negyedévre	3 „
Egy hóra helyben	1 „

Vidékről egy hónapra előfizetést nem fogadjunk el.

Egyes szám ára 5 kr.

Megjelenik minden nap, az ünnepeket követő napok kivételével.

KELET.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPI LAP.

Hirdetési díjak:

Ótásár hasábozott gármond sor 6 kr. ára
Bélyegdíj minden hirdetés után 30 kr. Nagyobb és gyakori hirdetéseknek külön kedvezményt is nyújt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket fölvesznek:

Bécsben: Oppelk Alajos (Wollzeile 22). Haasen
stein et Vogler
Wien
Wallfischgasse nr. 10.

Nyiltéri cikkek

garmond sora után 25 kr. fizetendő.

Szerkesztői szállás:

Belső-farkasutca 17. szám, hová a lap szellemi részét illető közlemények címzendők.

Az értékes cikkek díjaztatnak.

Kéziratok nem adatnak vissza.

Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetések és hirdetések küldendők.

XVI-dik közlemény

a „Székely pályadíj” alapról.

Nem lennék hiú tolmácsa en érzéseimnek, sem igaz barátja az ügynek, melynek sorsát, még most mint kezdeményező, én intézem, ha külön közlést nem szentelnék a székes nagysz-rűségében nem tüntetném fel a baza előtt ama száz királyi vert aranyat tevő fényes adományt, mely tegnap gr. Lázár Miklós által, mint a gróf Mikó Imre ur ó nagyméltóságának a székely pályadíj-alapra tett áldozata, kezeimbe jutott s a minek bürzei értékét, 513 forintot, a takarékpénztárba ma elhelyeztem s így a székely pályadíj-alap ezáltal 2700 frt. és 68 kr-ra. növekedett.

A nagy áldozatokhoz szokott nemes gróf itt is a maga ismert lelkinagyságában jelent meg; ezerszáznegyedik az áldozók közt, de magához és az ügyhöz oly méltó tette, hogy kalapot kell emelnünk előtte. Ez adományt az áldozónak személyisége, s a nemzet történetében, sőt részben épen a székely-történetében való elévülhetlen örök érdemei mellett annak értéke és remélhető mély erkölcsi hatása teszi nagy becsüvé.

Legyen hát ez a hír köz öröm híre a magyar hazának, a magyar tudományos világnak. Vegye kedves tudomásul különösen a mi szép székelyföldünk népe! tudja meg, hogy a ma élő legnagyobb székely, pályadíj ügyünk kérdésében a mai nap nyilvánosan az ő dicső-égének igénytelen munkásaihoz csatlakozott.

Kolozsvárt, ápril. 18. 1873.

Jakab Elek.

Az egyház és állam Észak-amerikában

III.

□ Amerika egyházi viszonyait a mieinktől lényegesen megkülönbözteti a világiak részvétele az egyházi törvényhozás- és kormányzásban. Világiak határoznak az egyes felekezetek legfőbb egyházi hatóságának, az conventnek gyűlésein s az egyes egyházközsegek saját ügyeiket önmaguk által kezelik. Minden község a maga kebeléből elnököt, titkárt stb. választ s a papnak e tekintetben nincs több joga bármely más községtagnál. Néha elnöke ugyan a községnak, de nem napi minőségében, hanem választás által. A világiak részvétele a tagok nagyobb buzgalmat, emelkedettebb öntudatát idézi elő, továbbá megakadályozza a papság lehető viszársáit s mérsékli irányukban a vak hódolatot. A papság egyenlősítése a többi községtaggal s a községnak föléje helyezése, — mely papját rendszer-

rint csak bizonyos időre s elboacsáthatólag választja — azt is eredményezi, hogy a papok nem ápolhatnak dios- és uralomvágyó terveket, hogy a községgel nagyobb egyetértésben kénytelenek élni és hogy befolyásuk általában a valódi érdemtől van feltételezve. A világi közreműködés szükségképpen ily érdemek szerzésére indítja a papságot. Csak a methodista episcopal s a rom. cath. egyházban nincs meg a községek papválasztási joga.

Jelentékeny különbséget képez az egyházi szervezet sokoldalúsága is. Minden egyes ügy külön kezre van bízva s ezekből minden convent számos bizottmányt küld ki. Az ügyek — a cath. egyház kivételével — nincsenek egy hatóságnál centralisálva. Következmenye ennek az egyházi ügyek iránti nagyobb érdekltség s az illető egyházi célok elérhetése. Minden község részt vesz a felekezeti propagandában vasárnapi iskolák, tractatusok stb. által. A „promotion of religion“-t mindenik becsületbeli kötelességének tartja s nem bízva pusztán a hatóságokra vagy a véletlenre. Minden felekezet, minden község versenyez a másikkal; innen az erély, melyet minden amerikai egyházközségnél csodálunk kell; innen a tevékenység, mely által az amerikai corporatciók oly előnyösen különböznek az európaik tespedésétől; s innen ered végül azon gyakorlati ügyesség, mely a tömegekre hatni, eszméinek hivatkozni tud.

Az utolsó fontos különbség az államsegély teljes hiányában rejlik. Míg nálunk az állam oda kölcsönzi karjait az egyháznak s polgárait erőszakkal is kényszeríti, hogy az egyháznak adózzanak, szolgáltatást igénybe vegyék s magokat általa kereszteltessék, sőt temetessék is el; az amerikai egyház megengedi ugyan a felekezetek s hitközségeknél mindazon funkciók végezését, melyekből nálunk az egyház egyeduralmát üzi, de nem kényszeríti azokra polgárait s nem fizet egy fillért sem egyházi célokra. Az esketés végzésében, p. versenyez a papsággal a polgármester, városi képviselő és bíró. Mindenki tetszése szerint bármelyiknél megeskettetheti magát, mert mindenik tényének egyenlő a jogereje. Anyakönyveket a papság már azért sem vezethet, mert nem bír a közhitelességnek feltétlen igényeivel. Az államra nézve egészen közönyös, hogy miként jut az egyház jövedelmeihez. A községtagok rendszeren magokat adóztatják meg, vagy a közbiztonsághoz, ajándékok s alapítványokhoz folyamodnak.

Városokban a templomi ülőhelyek kibérlése nyújt gyakran gazdag jövedelmet, főleg a divatosb egyházaknak, (vagy a mint a „New-York Herald“ mondja: „in churches with all modern improvements“) Némely község ellenben oly szegény, hogy temploma sincs s vasárnaponként egy közhelységet bérel ki, mely a hét folytán más világi célokra használtatott, míg némelyek eladják birtokaikat, a szomszédos községekkel egyesülnek, nagy adósságot kötnék, hogy templomokat építhessenek.

A protestans felekezetek súlypontját kezdettől fogva a község képezte; a községek Uj Angliában még a theocrat uralom alatt is szabadon gyakorolták a papválasztást. A cath. egyház ellenben sehol sem esmerete el a laikusok képviseleti jogát s itt is ki tudta vinni merev hierarchiája számára az uralmat, a pápa és a papok suprematiáját. Az egyesült államok cath. egyházában épen úgy nincs sulya a laicus elemnek, mint másutt. A catholikusok többsége műveletlen irlandiakból áll; az állam szellemi atmosphaerája egészen idegen előttük s legfeljebb nagy számuk miatt érdemelnek figyelmet. Annál hasznavehetőbb eszközök a papság kezében, mely feltétlenül uralkodik felettük. A törvény feljogosítja ugyan őket arra, hogy az egyházi ügyek kormányzásába befolyást gyakoroljanak, de eddig még csak papiron létezik e jog. Az állam természetesen mitsem törődik a cath. dogmákkal is. Ellenben oly beavatkozásokat engedett Rómának souverain jogkörébe, a minőket egy európai uralkodó sem tőrne meg, s melyek jövő bonyodalmak veszélyes csirait képezhetik. A pápa nemcsak kénye-kedve szerint nevezheti ki a püspököket s érsekeket, hanem ezen fontos kérdésben az állam még tetszényjogot se gyakorol. A pápa határozza továbbá meg az egyházkerületeket, püspökei nevezik ki a plébánosokat, hoznak be minden hatósági helybenhagyás nélkül egyházi rendeleteket s alapítanak kolostorokat. Csoda-e, ha Róma teljesen meg van elégedve az egyház és állam ilyenféle elkülönzésével?

Vagyonjogi viszonyaiban is ki tudja magát vonni a cath. egyház az állami ellenőrködés alól. Teszi ezt főleg azért, hogy naponként növekedő gazdagságát a lehetőségig eltitkolhassa. E század első negyedében még szegény volt és gyöngy, — ma gazdag és erős birtokai által politikai álláshoz jutott. A nyugat betelepítése — s a földérték növekedésével vagyona óriási arányokban nagyobbodott,

s bátran tehető ezer millió dollárra. A fekvő birtok szerzésén kívül másféle ügyletektől sem riad vissza az egyház. New-Yorkban p. egy takarékbankot alapított, mely csak a község hívóival bocsátkozik üzletbe, s milliókat forgat évenként. Baltimoreban is van az egyháznak hasonló intézete, San-Franciscóban pedig „Marcion et Co.“ czég alatt nagy kereskedési üzletet folytat az érsek.

Vagyonának óriási növekedése lehetővé teszi, hogy a cath. egyház hatalmát folyvást terjessze és megszilárdítsa. A cath. papság befolyása már most is oly nagy, hogy csak kivételesen mer ellene valamely politicus felszólalni. Az irlandi catholicusok több állam- és nagyvárosban uralkodnak a választások fölött, tehát forrását képezik a politikai hatalomnak. Alig egy emberélet alatt fejére nőtt az államnak a cath. egyház. S kétségtelen az, hogy erejének tudatában a nyílt küzdelemtől se fog visszariadni mihelyt az állam megkísérli a természetéből folyó hatalmi jogok visszaszerzését. Meglehet, hogy sok idő telik még el a küzdelem kitöréseig, de az egyesült államok bizonyára nem lesznek attól megkímélve.

Kolozsvár, 1873. április 18.

(B. K.) Alig kerültük meg néhányszor a napot, mióta „egy a magyarok hazája.“ Csak néhányszor váltotta fel a tavasz a télt azóta, midőn még a halott Magyarország felett varjaként károgtak az osztozkodók. Szóval nem volt rég, midőn csak a multból tudta a nemzet, hogy élt s midőn pedig először engedték megszólalni a kont, három nyelven szólt meg annak egyrésze Erdély, melynek országgyűlésén addig csak magyar szó hangzott.

A nyomor tudatja velünk, hogy mi a boldogság; a multhoz kell mérnünk, hogy becsüljük a jelent. Igaz, hogy ez sem rózsás kert a sivatag mellett, de nem sivatag többé, hol zöld ágat hajt a jövőre gyümölcsöző fa, élet van itt, mely majdan élhet.

A természet halad, de nem ugrik soha. S ki nem lát füst gomolyt faluja határán, melyet a kereskedelem vaslábu futára ver fel; ki nem látja országszerte az ifjuéhoz hasonló pezsgő életet, nézze meg a szilárd békét, melyet háromszázados harc előzött meg.

Dumas Sándorunkkal, ajándékozott meg. E gyermek születése után atyja még négy évet élt, de meglehetősen hosszút arra, hogy a kis Sándort Murát és Brune tábornagyoknak bemutatssa, s azon kérelmét fejjezhesse ki előttük, hogy övéit védő szárnyaik alá fogadják. Minketten élénken érdekelődtek a fiu iránt, midőn az Brune kardján, madár tollaskalapjával fején a teremben körüllovagolt. A császárnál is megkísértett családja érdekében egy lépést, mi elég súlyos áldozat lehetett rá nézve, de semmi eredményre nem vezetett. Nem bocsátott kihallgatásra sem, és Villers-Cottoretsbe tért vissza meghalni. A két tábornagy semmit sem tehetett családja érdekében, mint ahogy 1815-ben mindkettő meghalt. Murat Pizzo várában mint felségáruló meglövetett és Brune Avignonban a pornép által meggyilkoltatott.

(Folyt. köv.)

† St.-Marc-Girardin.

Az ember fárad, küzd egész életén át, s mily kevesen vannak, kik haláluk óráján elmondhatnák, hogy küzdelmeik és fáradozásaik eredményre vezettek, reményeik teljesültek. Az élet valóban a remények szakadatlan láncolata, s minden rossz perc ugyanannyi reménynek szülőanyja, míg így folyton és folyton remélünk, s eljön az utolsó perc is és vége minden reménynek, minden szenvedésnek. Az embert a remények bátorítják a küzdelemre, s a csatlódások az elmélet embereit ideájukhoz való ragaszkodásunkban csak makacsabbakká teszik. Pedig bármilyen nagy legyen is a theoretikus egyén önmaga előtt és más individuumokkal szemben, ha a kor más irányban halad s a viszonyok ellene vannak, a közügyekre nézve eltörpül az egyén nagysága. Így volt ez Saint-Marc-Girardin kitűnő publicistával is, ki apr. 12-én halt meg Párisban. Benne Franciaország egyik jeles emberét, a tudomány kitűnő képviselőjét s politikai pártja hatalmas szónokát és egyik első vezérét veszít el. St. Marc-Girardin Párisban született, s most 73 éves volt; tanulmányait kitűnő sikerrel végezte s ámbár a tanári pályára készült, az ügyvé-

dek sorába is felvettette magát. 1822-ben az akadémia első díját nyerte el Lesage-ra mondott dícseszédével, s hasonlóan kitűnt a Bossnet telet mondott szónoklat által is. Ez időben azonban hasztalan vágyott tanári szék után, mert liberális nézetei miatt nem tetszett a kormánynak, s miután tevékeny szellemen tért keresett, hol tehetőségeit kitüntesse, a Journal des Debats-hoz 1827-ben egy névtelen cikket küldött be a st.-denisi utcai zavargások tárgyában. A cikk nagyon sikerült volt, s Franciaországban hol főleg a sikert bámulják, meg volt alapítva hírneve, midőn kijelentette, hogy ama névtelen cikknek ő volt szerzője. Ez idő óta állandóan a Journal des Debats munkatársa is maradt egészen a mult év végéig. 1828-ban újból akadémiai pályadíjt nyert egy művével, s 1830-ban, miután előbb Olaszországot beutazta, Németországba ment, hol három hóig tartózkodott Berlinben. Megismerkedett Gans és Hegel-lel, s a juliusi forradalom előtt néhány nappal tért vissza Párisba. Az új kormány által Guizot helyébe azonnal a történelem tanárává nevezetett ki, s majd 1834-ben a francia költészet tanszékét is átvette. Ez évben még beutazta déli Németországot, s a kormány megbízásából jelentést tett az országok közis-koláiban követett rendszerről is. Ugyancsak 1834-ben lépett föl a politikai térre is, s mint képviselő legtöbbnyire ő volt a közoktatási ügyekben és a föllirati vitáknál a legjelesebb előadó. Beszélt a külügyi kérdésekhez is, s különösen otthonosan érezte magát a keleti viszonyok bonczolgatásában.

Be bármennyire el volt foglalva politikai működése által, a tanári szék kötelességeit is pontosan teljesítette. Mint egyetemi tanár az ifjuságra, mely nagy számmal csoportosult katedrája körül, nagy befolyást gyakorolt. Előadása szelleműs volt s folytonos csipős célozgatások által a jelenkor személyeire és működéseire vonzóvá tette felolvasásait. 1848-ban nem jó szemmel nézte a köztársaságot s a császárság alatt csak tanár maradt és tanári széken szelleműs ellenfele volt a császári kormánynak, a náálki, hogy véglegesen szakított volna Napoleon-nal. Sok irodalomtörténeti és politikai iratai jelen-

tek meg, melyek nevét korának legjelesebb írói és zsurnalistái közé avatták föl. Azon korban növény fel, midőn Franciaország a legkitűnőbb írókkal és szónokokkal dicsekedett, sok jeles, azon időből ráragadt tulajdonsággal bírt, melyek ma már alig mutatkoznak az újabb politikuskonál. Bizonyos ideális fölfogással bírván, hű maradt mindig meggyőződéséhez s a politikában sem engedte megváltozni teoriáit, melyek az alkotmányos monarchiát tüzték ki az államformára nézve jelszól. Elmélete következtében az orleanistákhoz csatlakozott s az Orleans-család ügyét mindig nagy bátorsággal, buzgalommal és a legmélyebben védte. Idealista volt s az elnyomott népek iránt nagy rokonszenvvel viseltetett; különösen pedig a görögök iránt lelkesült. És e lelkesülést, vonzalmát és szeretetét nem tagadta meg soha, ha mindjárt azért gyakran kellett sok gunyt eltűrnie. Midőn a kretai fölkelés miatt egész Franciaország rokonszenve meglazult a görögök iránt, Saint-Marc-Girardin akkor is védte őket a „Journal des Debats“-ban. Mint író és zsurnalista a legkitűnőbbek közé tartozott s ha előadásai, izsteltjes rendszer, szelleműs fölfogás és bizonyos folyékony-ság által híresültek el, ugyanezek jellemzik hirlapi és irodalmi cikkeiket is.

A jelenlegi nemzetgyűlésben a jobbkozépnek volt tagja s legügyesebb, legkitűnőbb szónoka volt az orleanistáknak. Mint hirlapi, mint képviselő a legnagyobb odaadással küzdött a Lajos Fülöp családja érdekében, mivel e család uralkodása alatt hitte Franciaországban csak megvalósulni ideálját, az alkotmányos monarchiát. Azonban ő is mint az orleanisták nagy írsze, nem volt poli tikus, nem volt ilyen, bármily nagy legyen is a tehetősége, a közügyre nézve csak is meddő működést fejtethet ki; Mint tanár felejtethen marad tanítványai előtt s habár a fiatal erők, kik keze alól kerültek ki, köztük Gambetta is, tanárakkal ellenkező meggyőződést vallnak, mert republikánusok, ép úgy megsíratják őt, mint saját pártja, melynek soraiban halála egy pótolhatatlan hézagot, ürt hagyott.

*) Life und Advertnraes of Alexander Dumas, by Percy Fitzgerald, London, Tinsley Brothers.

Erdély, Erdély mindenekfelett, ki lételet közsöni ez új korszaknak. E föld az, hol műveltség és durva tömeg, a nemzetségek nagyvárosi elemével küzdve egymást s a hont emésztették volna fel; most azonban él s virágzik benne a faj, melyet Árpád plántált ide; s élnek vele százados és ezredéves laktársai is.

S a midőn ily jelen mellett derült arccal nézhetünk a jövő felé, csak egy, mi le- verőleg hat s mit nem gyógyított még meg az idő; az ellenségeskedés a laktársak között. E konkoly, a dus vetés között, mi aggasztja a gondos gazdát. E mag azonban csak néhány tizede, hogy csirát hajtott közöttünk s nem bizhatunk-e jogosan benne, hogy e nemzeti- ségi viszály, mely míg önálló volt Magyaror- szág, ösmeretlen volt a honban, lassanként ki- vesz ujra, midőn ismét önállók vagyunk.

S e remény némileg indokolt az eddig szerzett tapasztalatok után is. A románok kö- zött tagadhatatlanul az előbbihez mérten sok- kal bigadtabb irány ver gyökeret. Európa je- lenlegi időjárása nem kedvez az ábrándoknak; lassanként meggyőződnek, kik eddig nem hit- ték, hogy Dacoromania egy részének még igen sokáig Magyarország lesz neve, s hol az első nem lehet, a másodikba kényszerűen magukat beletámasztani; a passivisták már is kihaltaknak látszanak, s a higgadság, mely itt megkezdte munkáját, bizonyára nagyobb tért is kerit ha- talmába.

A szászok, a szászok helyzete — meg kell vallanunk — más mint a románoké; ezek egy része követeli, mit sohasem birt, de ama- zok vesztik, minél rég birtokában voltak. Az önzés sokszor hazafiság, s hogy a szászok ön- zése nem esik össze azon fogalommal, mely Magyarországon hazafiságot jelent, hibájok, de emberileg kimenthető; kizárólagos uralmat vesz- teni egy nagy terület felett, nem esoda ha fáj s a szászok takarékságából szinte kimaga- rázható, hogy e fájdalmat nem bírja legyőzni az igazságszeretet. Az annyira körültekintő nép azonban, mely az adott körülményekkel mindig meg tudott alkuoni, bizonyára át fogja látni, mit ma is láthat, hogy nincs Magyaror- szágon egyetlen párt, mely helyeselné haza- fiatlan politikájukat. Ők nem elégsznek meg vele, mit a jobb ad és a jobbnál kevesebbet ad a bal. Az a közigazgatási forma, melyet valahára a Királyföldön is meg akar honosít- ni az országgyűlés az egyenlőség eszméjén alapszik, melynek hatása alatt virágzásnak in- dult Európa legtöbb állama. A szász bureau- kratikus kasztrolom bukása üdvére lesz a szá- szoknak is, mint volt minden népnek; s idő multával ők is rokonszenven fognak a zászló alá sorakozni, melyet magyarok tartanak ugyan kezükben, de alatta békésen fér meg s halad minden nemzetséggel.

Fogarasy Mihály

kath. püspök őnnlga körlevele.

Az erdélyi katolikusok kitartott lapja a napokban kétségbevonata a „Kelet“ azon hírének hi- teles voltát, mely szerint a kath. autonomikus gyű- lés Fehérvárra már össze van hívva.

Lapunk egyik katolikus t. munkatársa szíves volt, állításunk igazolására, rendelkezésünkre bocsá- tani Fogarasy őnnlga hozzá a megküldött körle- velét, melyet egyébként is érdekesnek tartunk közre- adni. A „Kolozsvári Közlöny“ pedig meggyőződhe- tik, hogy ha gazdái még nem is tarták szükséges- nek előtte elvágni a macska farkát, azért a mi ér- tesülésünk lehetőleg alapos, tufelől pedig, hogy kö- telelességünket lapunk katolikus t. olvasói irányában is ösmerjük s lehetőleg be is töltjük.

A körlevél így hangzik:

Az erdélyi püspökökmei rom. kath. egyhá- znak törvényeken és régi gyakorlaton alapuló joga lévén egyetemes gyűlést tartani, s világi vonatkozású egyházi, nevelési, iskolai és vagyoni ügyeit önkor- mányzatilag intézni: Ő cs. és apost. kir. felsége 1867- ik évi augusztus 19-én kelt legfelsőbb elhatározásá- val legkegyelmesebben megengedni méltóztatott, hogy az erdélyi kath. status-gyűlés az 1866-ik évi, ja- nuár 10-ki gyűlés jegyzőkönyve 4-ik pontja alatt megállított alapon egybehívassék, és az erdélyi kir. kormányzatként fennállott cath. commissio megszü- ntelvén, az eddig annak hatásköréhez tartozott ügyek az egybehívandó statusgyűlés, illetőleg az ez által s ennek kebeléből választandó bizottmánynak befolyá- sával kezeltessenek.

Felséges Urunk és apostoli királyunk ezen leg- felsőbb elhatározásáról a vallás- és közoktatási m. kir. miniszteriumnak Budán 1867-iki szeptember hó 12-én kelt intézménye által értesítettvén, nem kés- tem az erdélyi cath. status-gyűlést az 1866-ban megállított alapon egybehívni, mely az 1868-ik évi február 9-én Károly-Fehérvárt tanácskozását meg is kezdette, de legfontosabb teendőit, melyekre külö- nösen egybehiva volt, be nem végezte, s a nélkül oszlott szét, hogy kebeléből a cath. bizottmányt megválasztotta volna.

Azóta a viszonyok más alakulást nyertek; az országos cath. congressus, melyben az erdélyi püs- pöki megye is választott képviselői által részt vett, megtartott, s abban a Szent-István birodalmára szóló cath. autonomiai szervezet megállapított; az erdélyi kir. kormányzatként feloszlott, s az ennek he- lyét egy ideig pótló királyi biztosság is megszünte- tt; a cath. bizottmány azonban, a vallás- és közok- tatási m. kir. miniszteriumnak alárendelt állásban, s kormányi kinevezés útján szaporított tagjaiban fen- áll s a cath. status ügyeit intézi, a nélkül, hogy a status-gyűlés kifizetése és az általi megbízása jel- legét viselne.

Ezen rendszertelen, s a cath. status autono- miai jogaival férkezhetlen állapot megszüntetése céljából több oldalról felirások intézettek hozzám, azon késsel, hogy a cath. status-gyűlést kitűzött, de 1868-ban meg nem oldott teendőinek elintézésé- re egybehívjam.

Főpásztori hivatalom legfőbb feladatának te- kintvén, szeretett hűveimnek hűi bizalommal előmbe terjesztett joga: kívánalmait teljesíteni: engedek a felhívásnak, annál nagyobb készséggel, minthogy idő folytán különben is a cath. statusnak oly természe- ti ügyeiben merültek fel sérelmek, melynek orvos- lási útját és módját elhatározni a status-gyűlés van hivatva.

Ennélfogva az 1868-ban február 15-én ideig- leesen elnapolt erdélyi cath. status-gyűlést tolvó 1873-iki évi pünköszt hó (május) 12-ik napjára K.-Fehérvárra ezenen egybehívom s ezimetet mint a... rendes tagját ezenen tisztelettel felkérem, hogy a mondott gyűlésre megjelenni, a tanácskozásokban részt venni, s arról, hogy megjelenhet-e, vagy nem? engem előre értesíteni sziveskedjék.

K.-Fehérvárt, 1873-iki Szt.-György hava 4.

Fogarasy Mihály,

erdélyi püspök.

A kolozsvári egyetem tanárainak kérvénye.

A kolozsvári egyetem mind a négy karának ta- nárai egy kérvényt nyújtottak be a képviselőházhoz, a melyben a kolozsvári egyetemnek a pestivel teljes egyenjóságát kéri, különösen hangsúlyozva benne a tanárok anyagi állása tekintetében a két egyetem közt fennálló különbséget. E kérvényből, a „Hon“ a következő pontokat közli.

„Nem kétekedünk ugyan, hogy az egyetemnek közel kitértatása helyezett végleges szervezésénél ki fognak egyenlítettetni azok a különbségek, melyek a két egyetem szervezete, felszerelése, berendezése, a tanácsok száma stb. tekintetben az eddig is ki- mondott paritás dacára a kolozsvári m. kir. tudo- mány-egyetem hátrányára nagymértékben fennáll- nak; azonban arra tekintettel, hogy a végleges szer- vezés még bizonytalan ideig elbuzódhatik, s továbbá arra is tekintettel, hogy új egyetemünk még teljes paritás esetében is csak fokozott munkásság és igye- kezet után lesz képes versenyezni idősebb testvérö- vel, paritás hiányában pedig minden igyekezet da- czára kellő arányban nem haladhat, így tehát a pa- ritás megvalósításának csak aránylag rövid időre el- halasztása ez egyetemre nézve szerfelett káros és hátrányos volna, s végül arra tekintettel, hogy egye- temünkél égető és elodáztatlan szükségek forognak fenn, az egyes karok kötelelességének tartották az 1874. évi költségvetési előirányzati szükséglet. kimu- tatása alkalmával figyelemmel lenni arra és csakis arra, mi egyetemünk jelenlegi állapota és viszonyai szerint elkerülhetlen; de midőn az egyes karok ál- tal kimutatott szükségleteknek annak idejében leendő tekintetbe vételére a mélyen tisztelt képviselőház nagybecsű figyelmét felhívjuk, ép úgy kötelelességünk- nek tartjuk, úgy az egyetem, mint önnön magunk irányában, azokra a szembetűnő hátrányokra utalni, melyek a két egyetem megkülönböztetett anyagi állá- sából s illetőleg abból háromolhatnak egy a tanügy- re általában, mint különösen magának a kolozsvári egyetemnek jövőjére, ha a tanári fizetésekre nézve a két egyetem között különbség tétetik.

„Aligha tévedünk, midőn azt hisszük, hogy az erők, s kiválóan az egyetemnek számára szükségeltető tanerők érezhető hiányának hazánkban egyik jelen- tekenyebb oka abban rejlik, hogy a tanári állás áta- lában s az egyetemi tanári állás különösen, Magyar- országon még a budapesti egyetemi tanárok állását sem véve ki — nincs még oda emelve, hogy arra — a hivatottak csekély számától eltekintve — kiváló erők és tehetségek a megkívántató számmal töreked- hetnének; mert míg igen kevés tanulmányt, fá- radtsággal és költséggel megszerezhet ismeretek más pályákon 3—4000 frt évi jövedelmet könnyen biz- tosítanak, addig kevesen határozhatják el magokat arra, hogy csak hosszas tanulmány, fáradság és költséggel szerzett ismereteik árán a tanárságban olyan életpályát válasszanak, mely nálunk a legmagasabb fokán is, a mindennapi megélhetésnél egyebet nem biztosít, sőt tökéletesen még azt sem biztosítja. És a tanerők hiányában élénknek mutatkozó ezen mosto- ha arányon a kolozsvári m. kir. tudomány-egyetem felállításra sem változtathat mindaddig, míg egyedül a pesti egyetemi tanári állás kecsegtetethet a pályán némi anyagi előnyökkel.

„Azonban a felhozott, az összes tanügyre ká- rosan kiható következménytől eltekintve is, nem szen-

ved kétséget, hogy mindaddig, míg érezhető külön- ség lesz a két egyetem tanárainak fizetése között, addig a kolozsvári m. kir. tudomány-egyetem való- jában nem lesz egyéb, mint előkészítő iskola a bu- dapesti egyetem tanári kara számára; mert az em- litett különbség mellett mindenki oda fog törekedni, hogy a magasabb fizetés, az aránytalanul több tandi- je egyéb körülmények s tudományos igények tekín- tetében is jóval több előnyökkel kecsegtető központ- ba juthasson.

Sőt ezáltal a kolozsvári egyetem kétségki- vül másodrangú állásra lesz süllyesztve, a mi bizony- nyal nem volt czélja a törvényhozásnak a kolozsvári egyetem felállításánál.

„A kolozsvári egyetem továbbá helyzete, fekvé- se, sőt rendeltetésénél fogva főleg azon különböző nemzetséggel, szegényebb honpolgárok sorából száma- zók kiképzetésére nyújt alkalmat, kik elől valamint eddig anyagi eszközök hiányában a tudományos ki- képzés lehetősége teljesen el volt zárva, úgy azok ezután sem lesznek képesek azért nagyobb mérvű ál- dozatot hozni, sőt éppen magától az egyetemtől vár- nak e tekintetben némi segínyt és támogatást. És azért a helyi viszonyok ismeretére támaszkodva s következtetve a jelen félév eredményéből, mely sze- rint 269 egyetemi hallgató közül nyolcvannyolcat a leczképezés fizetése alól részben vagy egészben föl- menteni kellett, és a leczképezésekből mind össze 3330 forint 50 krajczár gyűlt be, bátran állíthatjuk, hogy a kolozsvári egyetem hallgatószámának szaporod- tával is, — melyet a kielégítő kezdet után re mélt- hetui — a tanárok anyagi állásának emelésére, ille- tőleg a tanári fizetések pótlására szánt tandijakból befolyó jövedelem aligha lesz több mint 5% — ka azon évenként 85.000 forintot is meghaladó összegnek, mely a budapesti egyetemen az 1871-ki tanévben tandijakból befolyt. És így a kolozsvári egyetemen évenként befolyó leczképezésszeg soha sem fogja a tanárok anyagi állását emelni, soha sem lesz a ta- nári fizetések valódi pótlása gyanánt tekintendő.

„Már az eddig elősorolt körülmények is, meg vagyunk győződve, eléggé indokolják azon jogos és méltányos kívánságunkat, hogy a kolozsvári m. kir. tudomány-egyetem tanárainak fizetése a pesti egye- tem tanárainak fizetésével egyenlősséggel; de nem mulasztjuk el a mélyen tisztelt képviselőház nagybecsű figyelmét még arra is felhívni, hogy mi- után ő csász. és apostoli kir. felsége f. é. febr. 1- ről kelt legfelsőbb elhatározásával megengedni kegye- kedett, hogy a kolozsvári m. kir. tudomány-egyetem ny. r. tanárai is, ugyint a budapesti m. kir. tudo- mány-egyetem tanárai a VI-dik, ny. rk. tanárai pe- dig a VII-dik rangfokozatba soroztassanak, mi va- gyunk egyedül a Magyar korona területén azon ano- mal helyzetben, hogy nem élvezünk annyi fizetést, mint mennyi más a VI-dik, illetőleg a VII-dik rangfokozatban levő államtisztviselőnek megadatik; mert míg a szintén VI-dik rangfokozatba sorozott miniszteri osztálytanácsos, kir. táblai rendes bíró és a törvényszéki elnök stb. 2500 frt, sőt 3000 frt évi fizetést, VII rangfokozatba sorozott miniszteri titkár pedig 1500 frt, sőt 1800 frt évi fizetést huz, addig a VI-dik rangfokozatba sorozott ny. r. tanár a kolozsvári m. kir. tudomány-egyetemnél csak 2000 frt, a VII-dik rangfokozatba sorozott ny. rk. tanár pedig csak 1200 frt évi fizetést élvez, pedig nem feltételezhetjük, hogy Magyarország a tudomány ér- dekeit akarná, min. en más érdek között, a legmos- tohábban ápolni.

„A helyi viszonyok félreismerésén alapulhatott egyedül az, hogy a kolozsvári egyetem tanárainak fizetése a pesti egyetemi tanárok fizetésétől eltérőleg állapítottat meg. Mert a megélhetési viszonyok ne- hézsége és az egyre növekvő drágaság nem áll sem- mivel sem alantabb Kolozsvárt, mint az ország fővá- rosában vagy az ország akármely más részében sőt a lakások drágaságára nézve is igen egyformák a viszonyok, minthogy Kolozsvárt 3—4 szobából álló lakást 700—800 frton alól alig lehet találni.

„És úgy vagyunk meggyőződve, hogy kéré- sünk jogosságán kívül a méltányosság is részünkön van, mert midőn a budapesti egyetem évi költsége az 500,000 frtot majdnem megüti, addig a kolozs- vári egyetem összes költsége 1873-ra 160.000 frt- ban lett megállapítva, akkor, midőn a pesti műegye- temre 190,000 frtot szavazott meg a mélyen tisztelt képviselőház. Mély tisztelettel folyamodunk ezek alap- ján: Kegyeskedjék a mélyen tisztelt képviselőház 1874. január 1-től kezdődőleg a kolozsvári m. kir. tudomány-egyetem tanárainak fizetését a budapesti m. kir. tudomány-egyetem tanárainak fizetésével egyenlőssíteni.

„Ugy hisszük, — teszi hozzá a „Hon“ — hogy e kérvényben kifejtett okok teljesen méltányosak s ellenők, minthogy nem fizetés felemeléséről van szó, hanem csak a pesti egyetemi tanárok fizetésével teljes paritásban helyezéséről, mi részünkről semmi ellenvetést sem teszünk. Nem a tanárok, hanem va- lóban az egyetem életkérdése ezen látszólag csak anya- gi ügy.

A külföldi viszonyok s általában az újabbkori tapasztalat hatalmas érveket szolgáltatnak az ugy nevezett „kisebb egyetemek“ szükségessége, sőt ver- senyképessége mellett s hazai viszonyainak bármely elfogulatlan szemlélője beláthatja, hogy a kitértatás helyezett egyetemi reform egyáltalában nem lesz képes a pesti alna mater fejlesztésére kiterjesztve új

irányba terelni, ha ezen egyetem mellett a kolozs- várit nem képesítjük a kellő versenyre.

Egyetlen érv lehet csak, folytatja a nevezett lap s az is nem a kérvény igazságságossága, hanem tisz- tán opportunus volta ellen: s ez az ország jelen rosz finansialis helyzete. Ezen érv tárgyalására nincs ele- gendő adatunk. Reményljük azonban, hogy mintán a kolozmonostori javadalom, mely az erdélyi fejedel- mek adománya folytán a kolozsvári egyetemet illeti, tudunkkal még nincs ezen egyetem javára feibasz- nálva, ezen opportunus kérdést is megoldhatni a közpénztár terhelhetése nélkül. Mindenesetre azon- ban ezen úgy igen fontos s ohajjuk, miszerint az a képviselőházban érdemlegesen tárgyalassék. (Eddig a „Hon“. Mi, könnyen belátható okból, nem kívá- nunk ez ügyhöz szólni. Csapán a kolozs-mosostori javadalom felőli tévedését igazítjuk helyre a „Hon“- nak, mert e javadalom, tudunkra, a tanulmányi alap birtokát képezi, mely a fennálló tényleges ál- lapotok szerint, csak is katholicus tanezölókra for- ditható. Szerk.)

Bukuresti szemle.

„Mare si superbu victorie“ a földhitelintézet a senatuban győzelmet nyert. Tisztelet annak a 24 tanácsosnak, a kik Románországot megváltották! Ilyen hosánát zengedez a vörös párt fő organuma, de nem mulasztja el egyuttal hazaárulóknak kürtöl- ni mindazokat, a kik ez intézet létesítése körül más nézetben voltak. Lesz-e most már pénzünk, miután van nemzeti hitelintézetünk? ez a kérdések kérdése. Ma még csak annyi a tény, hogy nagyobb pénzkri- zis Romániában, még a vörösek szerint is, soha sem volt, mint ma van. E crisis okát a több évi termé- keltségben s így a nagyobb importban keresik. Vannak, kik azt állítják, hogy a burkus oka ennek a crisisnek, mert minden ércpénzt összeharcolt, hogy belőle németpénzt veressen. Mások a monopo- liumot vetik okul s így nincs vége hossza az okok kutatásának. A vörösek azon boldog hitben vannak, hogy az új bank azonnal Eldorádóvá varázsolandja libera Romániát s lesz galbenu a mennyi épen kelle- ni fog. A fehérek, — értem a többséget — szintén sokat küzdöttek ez intézet mellett, de miután ke- resztül ment is, nem látják olyan rózsaszínben a jö- vendőt. Szerintek csak akkor lehet eredményre szá- mitni, ha a nagybirtokosok is résztvevőnek és ter- edelmes m. ó s i á i k-ra — földbirtok — tetemes pénz- t jököszönöznek, de ha ezek nem fognak résztvenni, úgy hiában való a nagy és büszke győzelem. „Si- esenek azért, — így kiált fel a „Pressa“ — si- es- senek a birtokosok különbség nélkül munkára vet- ni kezeiket, siessenek nem csak az adóssággal ter- heltek, hanem leginkább azok, a kik épen nem adósok, mert ez az intézet nem csapán az eladósodott birto- kosokért van állítva s nem csak azoknak leendő elő- nyös. Szóval a mérsékelt párt e pénzintézetből nem csinált honarúlást s nem dobálja a vissza lé- pett Japuránót, sem a kéjutra ment Costaforut. S mi sem bánjuk őket.

A gyurgyevói bivolas csatápatá eddigelő 6 ember életébe került. Nem is említettem volna többé e szerencsétlen vérontást, ha alkalmam nem volna megírni önnök, hogy minő szempontból itéljk meg a vörösek a bivolasok verkedését, minő állást foglalt el ebben az önnök által is fölis- mert Pop-ai Iliriano Sandoriu ügyvéd. A nagy patri- a következő felhívást intézte a gyurgyevóiakhoz „A bivolas polgárokhoz és minden gyurgyevóiakhoz. „Több végzetes év repült el, mióta Isten haragja egy idegen érzelmű kormányval büntet. Czélja: a la- tintelep kiirtása isteni Tráján Daciából. Én azt hi- szem, hogy Isten épen azért büntet minket, mert elfeledtük a góthok invasiót s végtelen bölcsességével azt akarja, miszerint még egyszer lássuk, hogy a la- tinelem örök ellenei a góthok még élnek és még sok- kal rosszabbak, mint őseik a középkorban valának. Itt Daciában, Európa keleti részében, engedélyek, vasut- összeköttetések és bankok által mindent ki akarnak irtani, mi román s midőn mi, mindenből kifor- gatva nem bírjuk fizetni a milliókat, a melyekkel Stroussberg és a német hercegek megcsaltak, a kormány a németek részestársa, a mely csak zsaro- lásból és románvorból táplálkozik, elszegényít, leöl- dököl bennünket, hogy Trajan ó Daciájában helyet adjunk az új góthoknak.

Egy ihletett pillanatban előre megéreztem én e bajt s figyelmeztettem barátaimat, de nem akar- tak megérteni; jaj most nekik és jaj a hazának!..

Azóta s főleg a Galliában történt góth válság óta, a románok a hagymáz által elbódulva szenved- nek. Bivalosok! ti valátok az első, a kik ily kö- rülmények között, mint Románia méltó polgárai, a természeti és isteni jogot kikialtítottátok és az ellen- állás jogát, a velünk született törvényes ellenállás jogát munkába vettétek. Még ez a góth kormány is első meglepetésben meghajlott a nép szava előtt, az isten képe előtt és visszavonta a réátok rótt zsákmányadót.

Magasztos példát adtatok az egész országnak. A ti ügyetek az egész románág ügye. A kik eles- tek közületek, azokat, kérlek, ne sirassátok; azok halála az igazságért történt s így a földön a leg- szebb; élnek ők a románok kebelében, kiket ők új életre keltettek s ma már az ég és föld ura, a ro-

mánoknak a barbárok elleni védője az ur isten előtt állnak.

A barbárok elrabolva a román nép szuavein jogait, ma bezárnak titeket és törvény elibe állítanak titeket, a kik életben maradtatok. Ne csüggedjétek, ügyetek mindnyájunk ügye.

Jogosítva érzem magamat, sőt kötelessnek titeket védelmezni.

Tudjátok, hogy midőn a múlt évben hozzátok mentem, hogy védelmezzetek azok ellen, a kik a választás alatt bántalmaztak, a hitványok az egész Gyurgyevóban nem találtak gyilkost, hanem egyenesen a Bukurestből küldött gyurgyevoi rendőrség titkárát vezették reám. Az attentát nem sikerült. A gyilkos csak közelebből a kormány bírói által fölmentetett.

Most is elmegyek, még pedig a legkitűnőbb bukuresti ügyvédekkel hozzátok. Győzni fogunk győzni fogtok s általatok az egész haza győzni fog. Csak egytől félek, az ostromi kormány meg talál kegyelmezni nektek: nincs szükségetek a kormány kegyelmére, hanem a román nép és a román esküdtek igazság-szolgáltatására.

A vizontlátásig! A Popin Iliariu.

Azért közöltem e felhívást, hogy láthassák önök a törököknek a németek elleni fújtott gyűlöletét s itéljék meg: minő érzelmek között olvashatja e sorokat a góthvérből származott uralkodó I. Károly herceg. Nem hiszem, hogy önök irigyelnek Romániától Pap Sándor urat.

NAPI HIREK.

Kolozsvár, ápril. 17. 1873.

— A királyi család felől, Gizella főgnő eljegyzése alkalmából most a lapok egyre-másra egyes tárczaírói képeket, leírásokat közölnek. A „P. L.” egy ilyen cikkében a következőket olvassuk: Gizella főhercegnő fivére, a trónörökös iránt, különös szeretettel viseltetik, a mely a legteljesebb mértékben viszonozatik. A mikor csak a trónörökös nincs tanárai által elfoglalva: üres idejének minden pillanatát nővérénél tölti el. Nehezen szokik hát ahhoz a gondolathoz, hogy el kell tőle válni, és ezen tájdmánok gyakran ad kifejezést. Közte és jövőd sőgora, Lipót herceg közt nagyon barátságos és bizalmas viszony van, és egyszer így szólt egész komolyan hozzá: „lásd, édes Lipót, az nem szép, hogy te tőlünk elviszed Gizellát, Bajorországban csak őrnagy, a mi seregünkben pedig ezredes vagy; jőjj hát hozzánk és maradj nálunk!”

— A bajor királyi gróf Andrássy Gyulának megküldé a Hubertrend nagykeresztjét.

— Fejedelmi vendégek Bécsben. Az osztrák császár az összes európai fejedelmeket meghívta a bécsi közkiállítás megszervezésére. A feleletek most érkeznek a megérkezés és a Bécsi tartózkodás pontos meghatározásával. Legújabbban a német császár válaszolt, egész határozottan kijelentvén, hogy június 15-én érkezik Bécsbe és 12–14 napot szándékozik ott tölteni. A német császár elutazása előtt június 20–25-ike között az orosz cárt várják Bécsbe, ki szintén két hét szándékozik ott tölteni.

— Képviselőválasztás. Szarvason megtörtént a képviselőválasztás. Podmaniczky Frigyes úrból megválasztották 349 szavazattal Kollár János 316 szavazata ellenében.

— Halmi Ferenc, a kolozsvári színház derék bonvivántja, mint újon szerződött tag a jövő hó elején mutatja be magát a pesti nemzeti színpadon.

— A kolozsvári néni kegyesek gyengén van elbocsátva az erdélyi részi katolicusok ügyeinek ösmertében. Az apr. 4-dikén kelt püspöki körlevél létezéséről sem tudott még ezelőtt egy héttel s kétségbe vonta a „Kelet” ez iránti értesülésének hiteltelenségét. Most végre ő is meghallotta, hogy valahol harangoznak, de nem tudja, hogy hol. Mert tegnapi számában így ír: „Az erdélyi kath. statusgyűlés május első felében fog megtartani — napja még nincs meghatározva — de a követek választása már elrendeltetett.” Hát biz’ az édes Némike, mint a fenebb köztől körlevélből láthatja, napja meg van határozva, május 12-dikére. A követek választása sem rendeltetett el, miután püspök ő excoja nem új gyűlést hirdetett, hanem „az 1868. febr. 15-dikén ideiglenesen elnapolt” gyűlést hívta megint össze s új küldöttek választásáról csak ott van szó, a hol a volt küldött vagy meghalt — p. o. a fehérvári gimnasiunó, Szabó Károly, lelkész és tanár, kinek helyébe Straubert Ödön világi tanár választott — vagy eltávozott. Jó lenne, ha a kath. érdekek védelmére fizetett lap gazdái néhány leczkét is adnának neki, hogy legalább a folyó ügyek körül ne áruljon el ilyen feneketlen tájékoztatatlanságot.

— Gr Nádasy Ferenc komáromi főispán jubileumára, mely f. hó 16-án fog megünnepeltetni már nagyban folynak az előkészületek. Így, mint az „U. L.”-nak írják, kétszáz egyenlően öltözött lovasból álló banderium fogja a főispánt a városba kísérni. A megyeház terme 3000 frtnyi költséggel renoválták, a bál díszítési költsége ugyanannyira fognak rugni. A belépti jegyek a bála egy család számára 20 forintban vannak megállapítva, és ily módon remélik a költséget fedezhetni. A diszebed két helyen lesz, a megyeház termében 150 vendég számára, és két vendéglőben 300 vendég számára; a költséget a főispán fedezendi. A diszebedre csupa óborok vannak száma, valamint 10,000 drb. szivar, melyet a gróf ezelőtt 10 évvel vásárolt, százát 35 frtjával. Azon hír, hogy az ünnepély költsége a megye lakossága fogja viselni, az „U. L.” értesítése szerint kohlomán.

— Szép adomány. Az egyesült fővárosi takarékpénztár ezer frtot adományozott a magyarhoni tanítógyuletek országos szövetségének. — Bizonyára minden takarékpénztári intézetünk megismerhetné magát hasonló szép tettel: áldozván a népnevelésnek, mely takarékosagra is tanít.

— Az összes európai gimnasiunumok tantervét fogja a „Magyar Tanügy” legközelebbi füzeté közölni. Ezen összeállítás épen most a középiskolai tanterv készítésénél nagy becses bir s előre is felhívják rá a szakértők figyelmét.

— Hogy csinálják a statistikát — Oroszországban? A „Volkszeitung” egyik tudósítója Astrachanból azon csaknem hihetetlen esetet beszéli el, hogy a hivatalos tanügyi jelentés szerint Astrachanban 18 felekezeti iskola van felszámítva s később kiült, hogy egyetlen egy sincs s hogy az illető hatóság sem tud ezen iskolák felől semmit. Potemkin, ugy látszik, még él Oroszországban, midőn a nép műveltségéről van szó.

— Olteanu János köztisztviselőben álló lugosi görög kath. püspök, ki tudvalevőleg jelenleg a delegációnál Bécsben időzik, ő felsége rendkívüli kegyelméből folyó ápril 12-én kelt cabineti értesítés szerint felhivatott, hogy Gizella főhercegnő esketésénél asszistáljon.

— Mi minden tartozik az egyház körébe. Ratzeburgban, Németország egy kis fejedelemségében, a konsistorium legközelebb elhatározta hogy a papok ezentúl a tanítókat, családjaikat is szigorúan felügyelet alá vegyék. Tájékoztul elmondjuk, hogy az isentisztet s korcsmák látogatásán kívül a kérdő pontokban, melyekre írásban kell felelniök, ezek is foglaltatnak: mint öltözködni a tanítókat, azok nejei s gyermekei? Valjon a tanítókat nejei hordanak-e arany mellűket vagy más aranyos holmikat? Vagy-e a tanítóknak vagyonuk és menyeyi? Auch eine schön Gegend.

— Weimarban június vagy július havában fogják előadni a „Krisztus” oratoriumot Lisztől; ki e hó közepétől fogva a nyár végéig e kellemes városban fog időzni.

— San-Salvatorban, mint Dél-Amerikából írják, iszonyú földrengés volt, mely nyolczszáz embert ölt meg s tizenkét millió dollárnyi kárt okozott.

— Róza Sándor, az Alföld híres rablója, közelebből fog az igazságügyminiszterium intézkedése folytán a szegedi váról erős katonai fedezet alatt a szamosújvári államfegyintézetbe szállíttatni.

— Fialat utazó. Harrisburgban a napokban egy 7 éves fiú érkezett, ki a hosszú utat éjszakai Texasból minden kíséret nélkül, tette meg. A fiú anyja immár meghalt, és atyja ki őt a harrisburgi rokonok gondjaira bízta volna, nem vala oly tehetős, hogy ez utat fiával megtehesse. A jó emberek gondoskodására bízta tehát a gyermeket. A vezetők élénken érdeklődtek a gyermek iránt, egyikök másikkának adta át, gondoskodtak testi szükségleteiről és vidorán szállították rendeltetése helyére.

— Lenbach Ferenc, müncheni képművész, kitűnő sikerrel készít el Ferenc József Ő Felsége nagy arczképét, a világtárlat számára.

— A bécs-újhegyi Sigt-féle vasgyárban újra dolgoznak.

— Bécsi nemzetközö kiállítás. Ápril. 7-től 31-ig a kiállítási helyre a kiállítási tárgyak szállítása 79,403 mázsára rugott, a mihez 1156 vasut kocsi volt szükséges. Ezen tárgyakhoz hozzájárultak: az osztrák korona országok 16,981 mázsa, Magyarország 5428, Németország 27,364; Franciaország 5212; Anglia 8809; Oroszország 1900; Itália 3774; Törökország 287; Portugal 12,571; Svéd és Norvégia 2108; Holland 437; Belgium 2157; Svájc 1660; Dánia 306; Spanyolország 6; Görögország 270 Amerika 588; Egyiptom 146; China 537; Japan 466 vámmázsával. Bordeauxból érkezett hírek szerint a kiállításra küldött brasíliai tárgyak Rio de Janeiroból oda megérkeztek, és onnan Párison át gyorsvonattal rögtön elszállíttatnak Bécs felé.

— Amerikai vérmérséki tanulmány. Indiána törvényhozása ujabbban egy törvényt fogadott el, mely megtiltja a szesz és malata készítmények exportálásánál a kis kornak alkalmazását. Tehát ezután csak a teljes kornak kiváltsága a serfőzés művészetét elsajátítani. Hát miért nem tiltották el egyszerűen a serfőzést.

— Brazíliai Patriarchak. Az „Anglo Brazília” — ban írják; Pao d’Alhomban, Pernambukoban, jan. 15-én halt meg Anna Maria do Espírito Santo 103 éves korában. Egyetlen leánya által 13 noka, 44 másod unoka és 4 harmadunoka birtokába jutott. Egy másik pátriarchának Ignacia maria do Andrall ugyanazon helyen és házban mult ki egy héttel később, 108 éves korában; 5 fiut, 42 unokát és 56 másod unokát hagyott maga után.

— Importált szivar. A fővárosi dohányosok azon nagy gyengéjét, melyről fogva a csempészett szivarnak előnyt adnak a hazai gyártmány szivar fölött, egy csaló úgy aknázza ki, hogy, mint a „L. C.” írja, közönséges 2 kros szivart nedves pinczébe jól megnyirkosít, azután görbőre csavarja megsimít-

ja és hármásával csomóba kötve, mint amerikai „ültetvény”-szivart drága pénzen eladogatja. Akad is elég ember ki rá megy e lépre, így egy fővárosi ügyvéd 200 drb ilyen „importált” szivart 50 frttal fizetett meg, holott akármely dohánytőzsben 4 frtért megkaphatta volna.

— Az új részvénytársulati alapítások özöne nem hogy apadna, hanem még mindég növekedőben van, ámbár előre látható, hogy a nyert engedélyeknek egy igen csekély része is aig lesz valószínű. A folyó évben, tehát alig három hó alatt, a kereskedelmi miniszteriumhoz 162 folyamodvány adatott be új részvénytársulatok engedélyezés iránt s a tervezett vállalatok között van 54 bank és pénzüzet 8 biztosító-társaság, 16 különféle iparvállalat, 32 takarékpénztár és népbank, 33 építő és telek-parcelláló társaság, 16 önszegélyző egylet stb. Valamennyi tervezett vállalat létesítése 186 millió frtot venne igénybe és pedig 480,000 darab 200 frtos és 900,000 darab 100 frtos részvényekben s e mellett a részvényeket ki nem bocsátó önszegélyző egyletek még számba nincsenek véve.

TANÜGY.

— Lapunk tegnapi számában közreadtuk az „Erd. népnevelésügyi értesítő” nyomán azt a felhívást, mely a képezdei zenetanárok pesti értekezletét sajtóságos világitásba helyezte. Bartalus István ur most a „Hivatalos lapban” a nevezett felhívásra czáfolatot ír, melyet mi is kötelességünknek tartunk közölni habár úgy tetszik nekünk, a czáfolat hangjából, hogy Bartalus ur többet mond, mint a mennyit bizonyít. A czáfolat így szól:

A „Hon” ápril 12. száma esti lapja az „Erdélyi népnevelési értesítő” után közöl bizonyos értesítést a Budapestre rendelt ének- s zenetanárok konferenciájáról. Hogy a cikk írója nem volt jelen ama konferencián, táb épen harmadik kézből vette közleményeit, s maga is torzított csekély tehetsége szerint, kiteszik onnan, mert egy szava sem áll úgy, mint olvastatja. Annyi következetes van az egészben, hogy miután maga a cikk csak torzítás, a „Hon” is egy torzitással nyitja meg, a „Zenetanárok legközelebbi konferenciája” kifejezésével. Mert a tanároknak csak egy konferenciája volt, s ez sem conferentia, hanem egy ministeri rendelet végrehajtása melynek értelmében kötelességem volt a felrendelt zenetanárokkal közölni tanítási elveimet, megseleltetni eljárásomat, hogy a képezdei zenetanítás ezután egyöntetileg folyjon, mi első s nélkülözhetlen feltétele a hasznos eredménynek.

Ama rendelet kötelességemmé tette, hogy megbízatásomat a tanárok összejövetele első napján felolvassam, részint mert egyenesen az én rendszereket akarta kereszteltetni, de azért is, mert hosszas okoskodásra egy hét elég nem lehetett, s a mint gyakran tapasztalhatni, hosszas okoskodásnak a vége hosszas egyenletlenség. Lehet, hogy formahibát követtem el, midőn mellőzve a felolvasást, nem annyira hatalommal, mint okokkal kívántam győzni; de ma is abban a meggyőződésben vagyok, hogy az okokra figyelő mindig buzgóbb pártolója az ügynek, mint a kényszerített. Aztán utólagosan is elég alkalom lett volna élni a teljhatalommal. De eszmecsere után is célt értem s ezt épen az bizonyítja, hogy a rendeletet későbbben sem olvastam fel; sőt épen a tanárok folyamodtak a ministerhez ama sarkalatosabb pontok elintéztetése végett, melyek a czél kivételére szükségesek. Az említett népnevelési lap állítása tehát, hogy zsarnokoskodtam (pedig tetteim volna.) alaptalan. Kénytelen voltam azonban kivételesen egy tanárt négy szem közt figyelmesztetni, mert első pillanatra beláttam, hogy emésztetlen olvasmányából áradt éretlen eszméit egy rövid hét alatt, vagy tán évek folytán sem lehet arra az utra terelni, melyet én választottam ugyan, de a mely egyszersmind előmbé szabott. (Abból az egyből megítélheti akárki, milyen keserves feladat, okokkal meggyőzni azt, ki a németek után olyan mozgatható kótábutuk behozatalán töri a fejét, melyek ha megnyomtatnak, hangot is adnak; melyeknek behozatala — csekély véleményem szerint — csak akkor lesz hasznos és gazdaságos, mikor a németek feltalálták ama betűk kezelésére fából a Schulteistert is.) A mi tankönyveim minőségét illeti, nem hogy az illető tanárok részéről ellenvéleménnyel találkoztam volna, de még az előbbi kivételes sem rosszalta.

Erről fennevezett lap szerkesztője meggyőződhetik épen Stóger kolozsvári zenetanártól, ki főképp énektankönyvemről annyira egyeznők találta nézeteivel, mint ha csak maga írta volna. Tanítványaim képességéről szintén a tanároktól értesülhet, vagy ha épen annyira lelkén fekszik, itt Budapestén akármi-kor szívesen látom, s látni fogja, hogy osztályaimban a kezdők, képzetebbek, s teljesen ignoránsok épen oly vegyesen vannak, mint a világom minde-ütt. Addig is állítom, hogy tanítványaim épen annyit tudtak, a mennyit tudniok kellett, s a jelen körülmények közt lehetett; s ezt épen azzal bizonyítottam, hogy dühbe nem jöttem, s akkor se jönnék, ha épen semmit se tudnának. (Jó is lesz a t. szerkesztő urnak e kifejezést csak saját körében használni.) Hogy vajon élek-e ministeri protectióval, s ha igen, miért élek? Vajjon én rendeltem e össze a tanárokat vagy a minister? ezekről vegyen érte-
sítet

tést a ministeriumban. A mi tankönyveimet illeti, bocsásson meg a szerkesztő ur, épen azért irtam, hogy hasznát vegyék; de ezek senkit sem szorítanak le a térről. Ha versenyezni akar valaki, ne lapokban gyanusítással, ferdtéssel kezdje, hanem versenyezzen a munka terén. Amugy akárki győzőn, a közügy semmit sem nyer; így ellenben győzőn a jobb hasznos szolgálatot tesznek minduntalan buffogatott tan-
gyútnaknek.
Bartalus István.

A közönség köréből. *)

Tekintetes Szerkesztő ur!

A „Kelet” f. évi apr. 12-iki száma nyitlterében Tolvaj Károly aláírásával, magam s családom ellen irányzott cikk jelent meg melyben cikkíró, jónak látta a „Magyar Polgár” mart. 25-iki számában elmondottakat megválasztására nézve mellőzni; s e helyett egy hivatalnokhoz s mivelt emberhez épen nem illő módon gyanusít piszkolódik és rágalmaz, oly hangon, minő csak a piaci kofák ajkaira il-
lik. — Ily egyenre kár a szó; minél fogva állításait valótlannak nyilvánítva, azokat a magok meztelenségökben visszautasítom, s cikkíró, mig azokat be nem bizonyítja, rágalmazónak tartom.

Toroczko, apr. 14-én 1873.

Molnár János.

A kolozsvári piaci-árjegyzék Április 18.

(alsó ausztriai mérő középar).

Tisztbúza 7 frt 70 kr. Elegybúza 5 frt 36 kr
Arpa 2 frt, 82 kr. Zab 1 fr. 60 kr. Rozs 4 f. 40 kr
Török búza 3 frt 42 kr. Pityóka 2 frt 80 kr. Mar-
hahus fontja 24 kr.

Távirati tudósítás a bécsi tőzsdéről.

Ápril. 17-én 5 % Metalliques 100 ft. 70.55.
Kamat ——. Nemzeti kölcsön 73 frt. 72.90.
1860. Kölcsön 103.—. Bankrészvény 947. Hitelin-
tézeti részvények 332.50. London 10 ft. st. 108.75
Ezüst 107.75. Cs. kir. arany —. Napoleondor 189 1/2
Urbéri kötvények: Magyarországi 79.—. Te-
mesi 77.25. Erdélyi 83.25. Horváthországi

Magyar keleti vasút.

Bécs-n.-várad-kolozsvári vonal

Bécsből Nagy-Várad Kolozsvár felé.

Állomások	Érkezik óra perc	Indul óra p.	Érkezik óra perc	Indul óra p.
Bécs ész. vasút	este	8 15	reggel	7 45
„ állam vasút		8 25		7 55
Pest	reggel	7 30	est	6 6
Czegléd		10 33		8 55
Szolnok		11 22		1 26
P.-Ladány.	délután	2 35	reggel	9 58
Nagy-Várad		5 12		4 51
Mozs.-Telegd	4 47	6 6	5 48	6 4
Eled	6 31	6 38	5 29	6 10
Rév	7 37	7 39	5 12	7 30
Brátka	8 26	8 36	5 19	8 26
B.-Hunyad	9 26	9 31	10 54	11 29
Székely megáll.	9 57	9 59	12 1	12 3
Egeres	10 30	10 38	12 37	12 49
M.-Gorbó megáll.	10 50	10 53	1 6	1 8
M.-Nádas	11 11	11 13	1 28	1 33
Kolozsvár	11 39	éjjel	2 2	délután

Kolozsvárról Nagy-Várad Bécs felé.

Állomások	Érkezik óra perc	Indul óra p.	Érkezik óra perc	Indul óra p.
Kolozsvár	reggel	4 20	délután	11 30
M.-Nádas	4 46	4 48	11 59	12 7
M.-Gorbó megáll.	5 7	5 9	12 28	12 30
Egeres	5 26	5 31	12 48	12 58
Székely megáll.	6 9	6 5	1 38	1 40
B.-Hunyad	6 38	6 38	2 15	2 56
Csucs	7 28	7 38	3 45	3 16
Brátka	8 25	8 27	5 3	5 13
Rév	8 59	9 4	5 46	—
Eled	9 31	9 33	6 30	6 40
M.-Telegd	9 58	10 4	7 7	7 17
Nagy-Várad	10 56	11 22	8 16	9 5
P.-Ladány	1 23	délután	11 44	éjjel
Szolnok	4 38		4 19	reggel
Czegléd	5 32		5 55	
Pest	8 37	este	8 43	
Bécs ész. vasút	6 9	reggel	6 38	ste
„ állam vasút	6 19		6 49	

A „KELET” magán-távirata.

Feladatott Posten április 18. 10 ó. 30 p. d. e.

Érkezett április 18. 10 ó. 35 p. d. e

Tegnap este Bécsben a nászün-
nepélyek folytattattak, este polgári
bál volt, melyen az egész udvar meg-
jelent, fényesen sikerült. A magyar
országgyűlés üdvözlő bizottsága hol-
nap fogadtatik, elfogadása egysze-
rű lesz, beszédek nélkül.

A magyar delegáció tegnap tar-
totta harmadik nyilvános ülését. Ki-
osztatott a pénzügyi bizottság jelen-
tése, melynek tárgyalását a delega-
ció ma megkezdi.

A pápa egészségi állapota né-
mileg javul, de elgyengülése, rop-
pant láza minden éjjel megújul.

Felelős szerkesztő: Szász Béla.

*) A közreadt felhívásoknak szánt e rovat alatt közle ményekért csupán a sajtóhatóság irányában vállal fele-
lősséget a Szerk

